

การส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี*

PROMOTING THE POTENTIAL OF CREATIVE TOURISM IN CHANTHABURI PROVINCE

दनัย โขติแสง*, พจนา รูปแก้ว

Danai Chotseang*, Pojana Tuepkeaw

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Communication Arts, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: danai.c@rbru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษานโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี ในแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566 - 2570 และ 2) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 10 อำเภอ จำนวน 31 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระดับพื้นที่ที่มีความสำคัญกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ซึ่งเป็นจุดเด่น และมีความเข้มแข็งของจังหวัดจันทบุรี เพื่อให้เกิดการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรองให้มีคุณภาพสูงที่เน้นคุณค่า อัตลักษณ์ ความยั่งยืนและเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวทุกช่วงวัยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดจันทบุรีเป็นเมืองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีมูลค่าสูง และ 2) จังหวัดจันทบุรีมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2 ลักษณะ คือ 2.1) ศักยภาพด้านพื้นที่รองรับการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดจันทบุรีในแต่ละชุมชนมีขนาดกว้างใหญ่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้และมีระบบสาธารณูปโภคครบถ้วน มีที่พักจำนวนมากและหลากหลายมีระบบรักษาความปลอดภัยสูงส่งผลให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวในพื้นที่มากขึ้น และ 2.2) ศักยภาพด้านความดึงดูดใจ จังหวัดจันทบุรีมีปริมาณทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จำนวนมากทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตที่ตอบสนองความต้องการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวได้อย่างหลากหลาย

คำสำคัญ: นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, ศักยภาพการท่องเที่ยว, แผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี

Abstract

This research aimed to 1) Study the policy of promoting creative tourism in Chanthaburi Province within the Chanthaburi Provincial Development Plan for 2023 - 2027, and 2) Study the potential for creative tourism in Chanthaburi Province. A qualitative research methodology was used by analyzing the content of tourism promotion policies in the Chanthaburi Provincial Development Plan as a unit of analysis, and conducting in-depth interviews with executives from government agencies, the private sector, academics, local administrative organizations responsible for promoting creative tourism, and creative tourism operators across all 10 districts, totaling 31 people. The findings revealed that: 1) Policies of promoting creative tourism served as a key mechanism for driving the development of creative tourism at the local level, emphasizing natural tourism resources, arts, culture, and ways of life, which were the strengths and prominent features of Chanthaburi Province. This aimed to enhance the quality of both primary and secondary tourist destinations, focusing on value, identity, sustainability, and suitability for tourists of all ages, to develop Chanthaburi Province into a high-value creative tourism city, and 2) Chanthaburi Province had potential in two aspects of creative tourism; 2.1) Potential in tourism-supporting areas. The creative tourism sites in each community in Chanthaburi Province were extensive, capable of accommodating large numbers of tourists, and equipped with comprehensive public utilities. There are numerous and diverse accommodations with high-security systems, enabling tourists to spend more time exploring the area. and 2.2) Attraction Potential: Chanthaburi Province has a large number of resources for creative tourism, including natural resources, historical sites, antiques, art and culture, traditions, and lifestyle-related activities that cater to the diverse needs of creative tourism for travellers.

Keywords: Tourism Promotion Policy, Creative Tourism, Tourism Potential, Chanthaburi Provincial Development Plan

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญต่อการกำหนดขอบเขตของกิจกรรมและงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นอุตสาหกรรมหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากสามารถสร้างรายได้จำนวนมาก นำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงาน และสร้างรายได้ให้กับประชาชนในวงกว้าง นอกจากนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังมีความเชื่อมโยงกับธุรกิจอื่น ๆ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง จึงอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในเส้นทางสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงประเทศไทยที่ได้นำการท่องเที่ยวมาใช้เป็นกลยุทธ์หลักในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยในหลายประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจัดอยู่ในลำดับต้น ๆ ของอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของชาติ (อานนท์ หวังสว่างกุล, 2559) ในปี พ.ศ. 2565 รัฐบาลได้ประกาศ

นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์อย่างชัดเจน โดยมุ่งเน้นการสร้างพลังอำนาจเชิงวัฒนธรรม (Soft Power) ของประเทศ ส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยงไปสู่แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ของประชาชน ควบคู่กับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และต่อยอดศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดมูลค่าเพิ่ม (ณดา จันทร์สม, 2565) ทั้งนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีความจำเป็นอย่างยิ่งในบริบทการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงของตลาดการท่องเที่ยวในยุค 4.0 ซึ่งนักท่องเที่ยวมิได้มุ่งแสวงหาความสุขจากการบริการเพียงอย่างเดียว หากแต่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการทำความเข้าใจความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้แนวคิดการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) เข้ามามีบทบาทอย่างเด่นชัด

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีเป้าหมายสำคัญในการสร้างสมดุลระหว่างความเพลิดเพลินของนักท่องเที่ยวกับการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของชุมชน อันนำไปสู่ความเข้าใจอันดีในสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวรูปแบบดังกล่าวยังเป็นกลไกสำคัญในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ลดผลกระทบเชิงลบ และเพิ่มผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (กรมการท่องเที่ยว, 2560)

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ส่งผลให้การท่องเที่ยวของจังหวัดมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2563 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมากและสร้างรายได้ให้กับจังหวัดอย่างมีนัยสำคัญ (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี, 2565) นอกจากนี้ จังหวัดจันทบุรียังมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อาทิ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงสุขภาพ เชิงเกษตร เชิงศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย รวมถึงเทศกาลและกิจกรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ด้วยศักยภาพดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษานโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดจันทบุรี เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า จังหวัดจันทบุรีมีศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงศิลปะ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรม ประเพณี และการท่องเที่ยวแบบผจญภัย ประกอบกับจังหวัดจันทบุรีตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี, 2565) นอกจากนี้ จังหวัดจันทบุรียังมีเทศกาล งานประเพณีและกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ที่ช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ถือเป็นปัจจัยหลักที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจมาท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีได้มาก ทั้งนี้ ด้วยศักยภาพและความพร้อมของจังหวัดจันทบุรีมีในหลาย ๆ ด้าน ทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรีขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ นโยบายของภาครัฐในการที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้น สามารถรองรับการเจริญเติบโตที่ตามมา เอกชนเองก็ให้ความสนใจในการที่จะเข้ามาลงทุนประกอบกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จุดเด่นของจังหวัดจันทบุรี ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว

ให้มาเที่ยวชมในปีหนึ่ง ๆ ได้อย่างเป็นจำนวนมาก คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ อุทยานเขาแหลมสิงห์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้น จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง โดยในแต่ละปี ทุกวันหยุด และวันหยุดนักขัตฤกษ์ จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเฉลี่ยสัปดาห์ละ 3,000 คน

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษานโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี และศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี ที่มีผลต่อระบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ภายในทุกพื้นที่ของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น ประเทศไทยได้ให้การยอมรับและกำหนดให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นนโยบายที่นำไปสู่แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพด้านพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีในแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566 - 2570
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566 - 2570 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการวิจัย เป็น 2 แนวทาง ดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566 - 2570 เป็นหน่วยในการวิเคราะห์
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dep interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 10 อำเภอของจังหวัดจันทบุรี ประกอบไปด้วย ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ดังนี้ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี พัฒนาการจังหวัดจันทบุรี นักวิชาการมหาวิทยาลัยด้านการท่องเที่ยวและด้านการสื่อสาร นายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ประกอบด้วย นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ประธานหอการค้าจังหวัดจันทบุรี ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำนวนรวมทั้งสิ้น 31 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลหลัก ส่วนที่ 2 ข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 8 ข้อคำถาม ส่วนที่ 3 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี จำนวน 10 ข้อคำถาม มีการทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

(Content Validity) เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Objective Congruent: IOC) (Tirakanon, S., 2014) ได้ค่า IOC มีค่าเท่ากับ 0.97

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือราชการ จากคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นผู้ที่มีหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในการเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยฉบับนี้มีระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม 2567 ถึง เดือนมิถุนายน 2568 ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposeful Selection) เป็นการเลือกแบบไม่มีโครงสร้างที่เคร่งครัด มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการที่ไม่ซับซ้อน จุดมุ่งหมายหลักของการเลือกตัวผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบนี้ไม่ใช่เพื่อได้กลุ่มที่เป็นตัวแทน แต่เพื่อที่จะได้ตัวแทนที่เหมาะสมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สำหรับแนวคิด จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของการศึกษา (ชาย โพธิสิตา, 2550) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกมีลักษณะเป็น “Information-rich case” คือมีข้อมูลให้ศึกษาในระดับลึกได้มาก และสามารถสะท้อนความเป็นจริงได้ดีที่สุด ซึ่งจะมีความหมายต่อจุดมุ่งหมายหลักของการวิจัย เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากที่สุด แม้ประชากรที่ใช้ในการวิจัยจะไม่ใช่กลุ่มเปราะบางแต่ผู้วิจัยก็ดำเนินการตามขั้นตอนของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร เพื่อพิจารณารับรองการวิจัยอย่างถูกต้อง และโครงการวิจัยได้รับเอกสารรับรองโครงการวิจัยเลขที่ 2567120(17) ก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Induction Analysis) จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และตีความเพื่อสร้างข้อสรุป โดยมีการแบ่งประเภทตามเนื้อหาของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วเปรียบเทียบเนื้อหาประเภทต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566 - 2570 มีความสัมพันธ์และความสอดคล้องระหว่างปรัชญา วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ แผนงาน และโครงการของจังหวัด พร้อมทั้งใช้เครื่องมือ SWOT Analysis เพื่อสะท้อนศักยภาพ จุดแข็ง ข้อจำกัด โอกาส และอุปสรรคของนโยบายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในบริบทพื้นที่จังหวัดจันทบุรี พบว่า การกำหนดนโยบายที่ให้ความสำคัญกับทรัพยากรการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวที่จังหวัดจันทบุรีมีความเข้มแข็งจากปัจจัยการท่องเที่ยวภายในของจังหวัดจันทบุรีเป็นหลัก โดยอาศัยทรัพยากรการท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ที่จัดเป็นต้นทุนสำคัญของการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ด้วยการพัฒนาคุณภาพและความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดจันทบุรี โดยส่งเสริมพัฒนาให้จังหวัดจันทบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักและท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรี

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีมีทรัพยากรการท่องเที่ยวกระจายตัวอยู่ทุกพื้นที่ทั้ง 10 อำเภอของจังหวัดจันทบุรี ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี และพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี มีลักษณะสำคัญที่แสดงถึงศักยภาพการท่องเที่ยว 4 ประการ ดังนี้

2.1 ความสามารถในการดึงดูดใจ (Attraction) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีมีลักษณะเฉพาะ โดดเด่น มีอัตลักษณ์ และมีเสน่ห์เฉพาะตัวซึ่งมีสาเหตุมาจากทรัพยากรการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีมีความงดงามตามธรรมชาติ ป่าที่มีสัตว์ป่าและพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด ชายหาดทรายขาว เกษะต่าง ๆ และมีเหตุการณ์สำคัญเฉพาะกาล เช่น การชกเยื่อเกวียนของชาวอำเภอลลุง การแข่งขันควายเพลิงของวัดทองทั่ว การละเล่นตำนานเมืองกาไวกายในโบราณสถานเมืองเพนียด เป็นต้น

2.2 ความสามารถในการเข้าถึงได้ง่าย (Accessibility) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีมีความสะดวกในการเดินทางเข้าชม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิดกับทรัพยากรการท่องเที่ยวส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดอารมณ์ในการสัมผัสกับทรัพยากรการท่องเที่ยว

2.3 ความสามารถในการสร้างความประทับใจ (Amenity) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดความประทับใจ สุขใจ และซาบซึ้งใจโดยการกิจกรรมการเที่ยวชมทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อาทิ โบราณสถานเมืองเพนียด ที่แสดงให้นักท่องเที่ยวถึงอารยธรรมของจังหวัดจันทบุรีที่มีความรุ่งเรืองในอดีต และกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน อาทิ อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว อุทยานแห่งชาติเขาสอยดาว และอุทยานแห่งชาติทางทะเล เป็นต้น

2.4 การบริการอำนวยความสะดวก (Ancillary Service) พบว่า หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนมีการจัดสรรบริการด้านต่าง ๆ อาทิ เส้นทางคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค อินเทอร์เน็ต ห้องพักและความปลอดภัย ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2 ลักษณะ คือ 1) ศักยภาพด้านพื้นที่รองรับการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีเป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้เนื่องจากมีระบบสาธารณูปโภคครบถ้วน มีที่พักจำนวนมากและหลากหลายและมีความปลอดภัยส่งผลให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดจันทบุรีมากขึ้น และ 2) ศักยภาพด้านความดึงดูดใจ จังหวัดจันทบุรีมีธรรมชาติที่สวยงามและมีความหลากหลายทั้งทรัพยากรทางทะเล ทรัพยากรป่าไม้ ภูเขา น้ำตก และมีเหตุการณ์สำคัญเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตที่โดดเด่น

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566 - 2570 พบว่า จัดทำขึ้นเพื่อให้จังหวัดจันทบุรีมีทิศทางดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างชัดเจนสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาภาค และบริบทที่เกี่ยวข้องซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยวและข้อมูลสถิติตัวเลขของนักท่องเที่ยวในจังหวัดจันทบุรีและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis และ

สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน นำไปสู่การกำหนดเป้าหมายการพัฒนา พันธกิจ ประเด็น การพัฒนา เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดความสำเร็จตามเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานและการติดตามประเมินผลการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดจันทบุรี การวิเคราะห์ SWOT Analysis สามารถสรุป แผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566 - 2570 ให้มี ศักยภาพเชิงนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากฐานทรัพยากรและอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่เข้มแข็ง แต่ยังคงจำเป็นต้องพัฒนาความชัดเจนของกลยุทธ์เชิงปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการบูรณาการองค์ความรู้ ด้านการสื่อสารและการออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับนโยบายจากกรอบแนวคิด ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ดังนั้น นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี จึงมีความสำคัญในฐานะเป็นกลไกสำคัญของจังหวัดจันทบุรี ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566 - 2570 สอดคล้องกับแนวคิด ความมุ่งหมายของการวางแผนการสื่อสารของ อิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์ ที่อธิบายว่า การวางแผนการสื่อสารมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์กรให้ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ชัดเจนและเป็นแนวทางในการ ประสานงาน ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันปัญหา ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่น จากความมุ่งหมาย ของการวางแผนการสื่อสาร สามารถสรุปได้ว่า ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี ผู้ที่มีหน้าที่ ในการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องคำนึงถึงความชัดเจนของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ ที่ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ การใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ตามโครงสร้าง ที่กำหนดบทบาทหน้าที่ไว้ สร้างระบบการควบคุม ป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว เกิดประโยชน์สูงสุด (อิติพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์, 2564) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประภาศรี เอียรธูมา และคณะ ที่ศึกษาเรื่องศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและการรับรู้ของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาอ่าวไร่เลอุทยานแห่งชาติหาด นพรัตน์ธารา - หมู่เกาะพีพีจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า การยกระดับอ่าวไร่เลให้มีการจัดการเชิงอนุรักษ์ ซึ่ง ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าอ่าวไร่เลเหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติทั่วไปถึงผจญภัย ผสมผสานกับการจัดการเชิงอนุรักษ์ โดยข้อสรุปนี้ได้เสนอให้กำหนดเป็นนโยบายหรือแนวทางให้การพัฒนาอ่าวไร่เล ที่มีคุณค่าการท่องเที่ยวคุณภาพสูง ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดนโยบาย ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติจนประสบความสำเร็จอย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลก็จะได้รับความเชื่อถือ และความนิยมจากประชาชน และนักท่องเที่ยวส่งผลให้อ่าว ไร่เลเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารมากขึ้น (ประภาศรี เอียรธูมา และคณะ, 2565)

2. ผลการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดจันทบุรี มีลักษณะสำคัญที่แสดงถึงศักยภาพการท่องเที่ยว 4 ประการ ดังนี้

2.1 ความสามารถในการดึงดูดใจ (Attraction) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี มีธรรมชาติที่สวยงามและมีความหลากหลายทั้งทรัพยากรทางทะเล ทรัพยากรป่าไม้ ภูเขา น้ำตก และมีเหตุการณ์ สำคัญเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตที่โดดเด่น ที่มีลักษณะเฉพาะอัตลักษณ์ และมีเสน่ห์เฉพาะตัว

ซึ่งมีสาเหตุมาจากทรัพยากรการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีมีความงดงามตามธรรมชาติ ป่าที่มีสัตว์ป่าและพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด ชายหาดทรายขาว เกะต่าง ๆ และมีเหตุการณ์สำคัญเฉพาะกาล เช่น การชกเยื่อเกียนของชาวอำเภอลอง การแข่งขันควายเพลิงของวัดทองทั่ว การละเล่นตำนานเมืองกาไวกายในโบราณสถานเมืองเพนียด เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กฤษฎา สุริยวงศ์ ที่ศึกษาเรื่อง การสื่อสารเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยชุมชนมีส่วนร่วมของจังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบหลักของศักยภาพชุมชนที่สำคัญ คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นศักยภาพหลักในการดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดเพชรบุรี (กฤษฎา สุริยวงศ์, 2563)

2.2 ความสามารถในการเข้าถึงได้ง่าย (Accessibility) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีมีความสะดวกในการเดินทางเข้าชม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิดกับทรัพยากรการท่องเที่ยวส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดอารมณ์ในการจับคู่กับทรัพยากรการท่องเที่ยว สอดคล้องงานวิจัยของ อัจฉริยา คันธมาลาเจริญ ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและกีฬา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ของพื้นที่ตำบลกีดช้างมีศักยภาพสูงเนื่องจากมีกิจกรรมการล่องแพ และกิจกรรมจากการดูแลปางช้างเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดใจ มีการเข้าถึงที่สะดวก (อัจฉริยา คันธมาลาเจริญ, 2564)

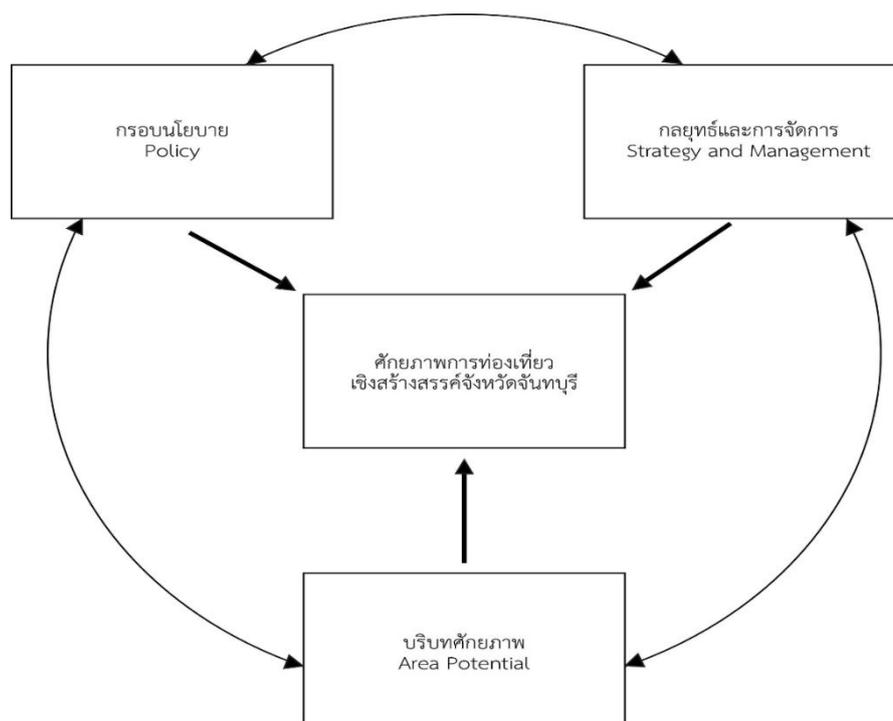
2.3 ความสามารถในการสร้างความประทับใจ (Amenity) พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดความประทับใจ สุขใจ และซาบซึ้งใจโดยการจัดกิจกรรมการเที่ยวชมทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อาทิ โบราณสถานเมืองเพนียด ที่แสดงให้เห็นนักท่องเที่ยวถึงอารยธรรมของจังหวัดจันทบุรีที่มีความรุ่งเรืองในอดีต และกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน อาทิ อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว อุทยานแห่งชาติเขาสอยดาว และอุทยานแห่งชาติทางทะเล เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญฤทัย เดชทองคำ ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนเชิงสร้างสรรค์สู่ความยั่งยืน กรณีศึกษา: ชุมชนริมน้ำเจ้าพระยา บ้านเกาะเกิดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพด้านทำเลที่ตั้งของชุมชน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสบรรยากาศที่ร่มรื่นเย็นสบายประกอบกับทัศนียภาพโดยรอบของชุมชนที่คงความเป็นอัตลักษณ์ของการดำเนินชีวิตตามวิถีของตนเอง เช่น วิถีประมงพื้นบ้านด้วยการวางข่าย ยกแห การทักทายของชาวบ้านที่น่ารักและอบอุ่นมีความเป็นกันเองเหล่านี้ล้วนเป็นภาพประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มีส่วนสำคัญต่อการหวนกลับมาเยี่ยมเยือนอีกครั้ง (ขวัญฤทัย เดชทองคำ, 2566)

2.4 การบริการอำนวยความสะดวก (Ancillary Service) พบว่า จังหวัดจันทบุรีมีศักยภาพด้านพื้นที่รองรับการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้เนื่องจากมีระบบสาธารณูปโภคครบถ้วน มีที่พักจำนวนมากและหลากหลายและมีความปลอดภัยสูงส่งผลให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดจันทบุรีมากขึ้น และพบว่าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนมีการจัดสรรบริการด้านต่าง ๆ อาทิ เส้นทางคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค อินเทอร์เน็ต ห้องพักและความปลอดภัย ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉริยา คันธมาลาเจริญ ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนา

ศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ตำบลกุดช้างมีการเข้าถึงที่สะดวกและมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหารจำนวนมากเพียงพอต่อการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว (อัจฉริยา คันธมาลาเจริญ, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากผลการวิจัย เรื่องการส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงระบบของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี โดยมีโครงสร้างหลัก 3 ระดับที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล ได้แก่ 1) ระดับกรอบนโยบาย (ปรัชญา วิสัยทัศน์ และเป้าประสงค์การพัฒนา) 2) ระดับเชิงกลยุทธ์ (กลยุทธ์ แผนงาน และโครงการ) และ 3) ระดับบริบทพื้นที่ (ศักยภาพและข้อจำกัดของจังหวัด) องค์ความรู้นี้แสดงให้เห็นว่า นโยบายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดจันทบุรีมีความสอดคล้องกันตั้งแต่ระดับปรัชญาการพัฒนาที่มุ่งใช้ทุนทางทรัพยากรและอัตลักษณ์ท้องถิ่นไปจนถึงการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพและความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเดิมที่จังหวัดมีความเข้มแข็งเป็นฐานหลักของการพัฒนา การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ SWOT Analysis เป็นกลไกสำคัญ ทำให้สามารถสะท้อนจุดแข็งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและศักยภาพภายในจังหวัด ควบคู่กับการพิจารณาจุดอ่อน ข้อจำกัด โอกาส และอุปสรรคจากบริบทภายนอก ซึ่งนำไปสู่การกำหนดแผนงานและโครงการที่มุ่งยกระดับจังหวัดจันทบุรีสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และส่งเสริมธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อันส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดอย่างยั่งยืน สามารถสรุปเป็นโมเดล ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลการส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี

จากโมเดลนี้สามารถอธิบายแสดงให้เห็นถึงโครงสร้าง 3 ระดับที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล เพื่อยกระดับจังหวัดจันทบุรีสู่เมืองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มูลค่าสูง คือ

1. ระดับกรอบนโยบาย (Policy Framework) เป็นส่วนกำหนดทิศทางหลักตามแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566 - 2570 โดยมีเป้าหมายหลัก พัฒนาจันทบุรีให้เป็นเมืองท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตระดับสากลที่เน้นคุณค่าและอัตลักษณ์ และแนวทางขับเคลื่อน การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) และความยั่งยืนที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวทุกช่วงวัย

2. ระดับเชิงกลยุทธ์และการจัดการ (Strategic and Management) เป็นกลไกในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติผ่านเครื่องมือและการบริหารจัดการ เพื่อประเมินศักยภาพ จุดแข็ง ข้อจำกัด และโอกาสในพื้นที่ มุ่งเน้นการใช้ต้นทุนทางทรัพยากรเดิมที่เข้มแข็ง คือ ธรรมชาติและวัฒนธรรม มาพัฒนาคุณภาพและความหลากหลาย โดยกำหนดวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจนเพื่อลดความเสี่ยงและใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ระดับบริบทศักยภาพพื้นที่ (Area Potential) ศักยภาพเชิงพื้นที่ที่ตอบสนองต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 4 ด้านหลัก ดังนี้ 1) ความดึงดูดใจ (Attraction) มีทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและเหตุการณ์สำคัญที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว 2) การเข้าถึงได้ง่าย (Accessibility) มีความสะดวกในการเดินทางเข้ามา ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงและสัมผัสทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างใกล้ชิด 3) การสร้างความประทับใจ (Amenity) ผ่านกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์และความสุขใจ เช่น การชมโบราณสถาน และการพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และ 4) การบริการอำนวยความสะดวก (Ancillary Service) พัฒนาระบบสาธารณูปโภค อินเทอร์เน็ตที่พอกับจำนวนมากและหลากหลาย และระบบรักษาความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน

สรุปผลลัพธ์ของโมเดล (Expected Outcomes) เมื่อทั้ง 3 ระดับทำงานสัมพันธ์กัน จะส่งผล ดังนี้

1. ศักยภาพด้านพื้นที่ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมากและกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในพื้นที่นานขึ้น
2. ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและยกระดับสู่เมืองท่องเที่ยวที่มีมูลค่าสูง
3. ความยั่งยืน เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพัฒนา

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุป ได้ดังนี้ ประเด็น 1 นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี ในแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566 - 2570 นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีกำหนดให้จันทบุรีเป็นแหล่งการท่องเที่ยวชายทะเลตะวันออกระดับสากล ที่เน้นคุณค่าอัตลักษณ์ ความยั่งยืน และเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย พัฒนาให้จังหวัดจันทบุรีเป็นเมืองท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่เต็มไปด้วยสีสันของกิจกรรม (Activity) และเทศกาล (Festivity) โดยมุ่งการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เน้นการเพิ่มมูลค่า (Value Added) การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเป็นเมืองท่องเที่ยว ที่มีคุณภาพและมาตรฐานความปลอดภัยในระดับสากล เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในภูมิภาค และเชื่อมโยงประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนาม

นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจชุมชนของจังหวัดจันทบุรี โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดความเจริญเติบโตแบบสมดุลระหว่างความยั่งยืนและกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และประเด็นที่ 2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือ ทรัพยากรหรือแหล่งท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี มีลักษณะที่แสดงถึงศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 4 ประการ ดังนี้ 1) ความสามารถในการดึงดูดใจ (Attraction) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีมีธรรมชาติที่สวยงามและมีความหลากหลายทั้งทรัพยากรทางทะเล ทรัพยากรป่าไม้ ภูเขา น้ำตก และมีเหตุการณ์สำคัญเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตที่โดดเด่น ที่มีลักษณะเฉพาะอัตลักษณ์และมีเสน่ห์เฉพาะตัว 2) ความสามารถในการเข้าถึงได้ง่าย (Accessibility) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีมีความสะดวกในการเดินทางเข้าชม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิดกับทรัพยากรการท่องเที่ยวส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดอารมณ์ในการสัมผัสกับทรัพยากรการท่องเที่ยว 3) ความสามารถในการสร้างความประทับใจ (Amenity) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดความประทับใจ สุขใจ และซาบซึ้งใจโดยกิจกรรมการท่องเที่ยวชมทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อาทิ โบราณสถานเมืองเพนียด ที่แสดงให้เห็นนักท่องเที่ยวเห็นถึงอารยธรรมของจังหวัดจันทบุรีที่มีความรุ่งเรืองในอดีต และกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน อาทิ อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว อุทยานแห่งชาติเขาสอยดาว และอุทยานแห่งชาติทางทะเล เป็นต้น และ 4) การบริการอำนวยความสะดวก (Ancillary Service) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีมีศักยภาพด้านพื้นที่รองรับการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้เนื่องจากมีระบบสาธารณูปโภคครบถ้วน มีที่พักจำนวนมากและหลากหลายและมีความปลอดภัยสูง และชุมชนมีการจัดสรรบริการบริการด้านต่าง ๆ อาทิ เส้นทางคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค อินเทอร์เน็ต ห้องพักและความปลอดภัย ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวน ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดแผนงานและโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์พื้นที่และความยั่งยืน ควบคู่กับการยกระดับมาตรฐานความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการสู่ระดับสากล ทั้งนี้ ควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในระดับจังหวัด ภูมิภาค และนานาชาติ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรีในระยะยาว ข้อเสนอแนะต่อชุมชน สังคม ชุมชนท้องถิ่นควรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การจัดกิจกรรม ไปจนถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตให้คงอัตลักษณ์ ทั้งนี้ ควรพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนด้านการบริการและการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจและการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม อันนำไปสู่ความเข้มแข็งของสังคมและความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในพื้นที่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาครัฐควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรีให้มีความชัดเจนและต่อเนื่อง โดยเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) บนฐานทรัพยากรท้องถิ่น และสอดคล้องกับแนวคิด

เศรษฐกิจสร้างสรรค์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ควรสนับสนุนงบประมาณและกลไกการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รวมถึงการพัฒนาระบบข้อมูล การตลาดดิจิทัล และการสื่อสารการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มการรับรู้และภาพลักษณ์ของจังหวัดจันทบุรีในฐานะเมืองท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตระดับสากล ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการวิจัยไปสู่ การศึกษามุมมองของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดจันทบุรี นอกจากนี้ ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) หรือการวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นที่ประสบความสำเร็จด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาแนวทางเชิงนโยบายและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของจังหวัดจันทบุรีมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2560). รายงานการวิจัยเรื่อง ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กฤษฎา สุริยวงศ์. (2563). การสื่อสารเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนมีส่วนร่วมของจังหวัดเพชรบุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทศศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ขวัญฤทัย เดชทองคำ. (2566). การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนเชิงสร้างสรรค์สู่ความยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนริมน้ำเจ้าพระยาบ้านเกาะเกิดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา, 15(2), 65-69.
- ชาย โพธิสิตา. (2550). ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณดา จันทร์สม. (2565). ทูทางสังคมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2565 จาก <https://thaipublica.org/2022/11/nida-sustainable-move09/>.
- ธิดิพัฒน์ เอี่ยมนิรันดร์. (2564). การสื่อสารกับการพัฒนา. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประภาศรี เขียวธูมา และคณะ. (2565). ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและการรับรู้ของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาอำเภอไร่เลอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา - หมู่เกาะพีพีจังหวัดกระบี่. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทร์วิโรฒ, 13(1), 87-103.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี. (2565). สถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ปี 2565 - 2566. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.chanthaburi.go.th/frontpage>
- อัจฉริยา คันธมาลาเจริญ. (2564). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแมตง จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนเมืองและสภาพแวดล้อม. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อานนท์ หวังสว่างกุล. (2559). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวนานาชาติต่อสื่อออนไลน์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Tirakanon, S. (2014). Social science research methods. (4th ed.). Bangkok: Chulalongkorn Press.